

шкільних установ як партнерів. Розпочинати потрібно з розроблення більш розширеної та поглибленої програми проходження практики у шкільних закладах, де навчаються діти з особливими освітніми потребами, студентами ВНЗ, під час якої вони мають відчути важливість та необхідність обраного фаху.

Список використаних джерел

1. Бондар Т. І. Формування інклюзивної компетентності в умовах інноваційної парадигми освіти / Т. І. Бондар // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2014. – № 7 (41). – С. 153-162.
2. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти / О. І. Гулай // Вісник НАДПС України. – Серія : Педагогічні науки. – 2009. – Ч. 2. – С. 41-51.
3. Рыбакова А. А. Сущность понятий «компетенция» и «компетентность»: от количественного измерения к качественному наполнению / А. А. Рыбакова // Вестник Ставропольского государственного университета. – Ставрополь, 2009. – № 61 (2). – С. 51–57.
4. Соляник, А. А. Підготовка фахівців для книжкової галузі України: традиції та новації [Електронний ресурс] / А. А. Соляник // Вісник Харківської державної академії культури. – 2011. – Вип. 32. – С. 116-125. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/hak_2011_32_13.pdf

Бородіна Г. Г.,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри інформаційної, бібліотечної та
архівної справи ВП «МФ КНУКіМ»,
м. Миколаїв

НАРОДНИЦЬКІ БІБЛІОТЕКИ В ІСТОРІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ (XIX СТ.)

Важливу сторінку в історії бібліотечної справи Півдня України залишили народницькі бібліотеки. Поштовхом до утворення даного виду бібліотек стала активізація визвольного руху народників наприкінці 60-х років XIX ст.

Протидіючи самодержавному режиму, політично налаштовані угруповання стали посилено використовувати бібліотеки для формування суспільно-демократичних ідей серед трудящих. Дослідження історії цих бібліотек показує, що в їх діяльності зароджувалися прогресивні традиції бібліотечної справи. Вітчизняна бібліотечна наука і практика успадкувала та розвинула їх.

Одну з перших народницьких нелегальних бібліотек створено в Херсоні навесні 1869 р. [5, с. 25]. На той час у місті нараховувалося 59, 1 тисячі жителів [4]. Серед них досить багато політично активних людей, котрих цікавили соціалістичні ідеали. Для задоволення, потреб у літературі й було організовано нелегальну бібліотеку гуртка «чайківців», до якої увійшли представники революційної молоді. Головна мета організації зосереджувалася на підготовці пропагандистів з інтелігенції і робітників для роботи «в народі». Нелегальна бібліотека мала широкий для того часу вибір літератури і дозволяла користуватися нею стороннім читачам. Спочатку для бібліотеки в складчину передплачували два-три часописи, та з часом їх кількість зросла, почали надходити і нові книги з суспільних питань. Творами В. В. Берві-Флеровського, Д. І. Писарєва, М. О. Добролюбова, М. Г. Чернишевського, Ф. Лаксаля, історичними листами П. Л. Міртова та ін. покладено початок досить солідній на той час політичній бібліотеці херсонського гуртка. У фонді бібліотеки знаходилася і заборонена література: літографічне видання памфлету французького філософа та публіциста Ф. Р. де Ламенне «Слова віруючого» (1834), часопис «Вперед» (1873-1875), твори П. Л. Лаврова (Міртова). За припущенням херсонського краєзнавця С. О. Сільванського [5, с. 20], бібліотека розташовувалася у кімнаті лаборанта аптеки Мюллера, в якого працював А. О. Франжолі, безпосередній учасник організації «Народна воля». Відповідав за бібліотеку М. Ланене. Проте з відкриттям 18 липня 1872 р. [2, с. 10] у Херсоні громадської бібліотеки нелегальна книгозбірня почала втрачати своє значення.

У 70-х роках ХІХ ст. в Одесі також створено досить широку мережу народницьких нелегальних бібліотек. Ці книгозбірні мали загальноосвітню та політичну мету. Добре облаштованими, укомплектованими, відповідали вимогам часу бібліотеки машинобудівного, чавунолітейного заводів, залізничних майстерень. Вони стали доступними для широкого кола користувачів. До складу їх фондів увійшли революційно-демократичні, народницькі видання, книги про становище робітників і селян. Велика увага приділялась періодичним виданням.

Варто наголосити, що дані бібліотеки широко використовували різноманітні форми популяризації літератури серед населення: розносили книги на фабрики і завод; організовували голосні читання, обговорення книг і періодичних видань; складали програми для самостійного читання, рекомендаційні каталоги. Інколи бібліотечні книги супроводжувалися спеціально анотованим змістом.

На особливу увагу заслуговують два рекомендаційні покажчики систематичного читання революційної тематики, що вийшли друком в Одесі протягом 1882 р. та 1883 р. Друге видання «Каталога систематического чтения» мало наклад 3600 примірників [3]. Укладачі – відомі громадські діячі О. Русов та С. Русова. На звороті титульного аркушу напис: «Дозволено цензурою. Одесса, 23 апреля 1883 г.» [3]. Каталог відображав літературу з різних галузей

знань, та насамперед – белетристику. Літературу згруповано за тематичними розділами: «Типи прогресивні», «Народ в белетристиці», «Соціально-економічні питання сучасності», «Політична економія». Художня література мала обов'язкові посилання на критичні статті. Каталог швидко поширювався в Україні, користувався великою популярністю серед молоді. Проте, наприкінці жовтня 1883 р. «Каталог» заборонили на підставі 178 статті «Устава о цензуре». Близько 2 тисяч примірників конфіскували і знищили [1, с. 148-149].

Таким чином, у другій половині XIX ст. народники широко використовували для пропагандистської діяльності бібліотеки, відкриваючи їх на заводах, фабриках, у майстернях. Бібліотеки намагалися не лише збирати літературу з різних галузей знань, а й впроваджували активні форми і методи популяризації творів друку: вивчення читацьких уподобань, керівництво читанням, що мало свій подальший розвиток у вітчизняному бібліотекознавстві та стало характерним явищем для бібліотечної практики.

Виявлені джерела свідчать, що бібліотеки не стояли осторонь від нагальних подій суспільно-політичного руху на Півдні України, а шукали нові форми та методи роботи удосконалення власної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Добровольский, Л. М. Запрещенная книга в России 1825-1904. Архивно-библиографическое разыскание [Текст]/Л. М. Добровольский. – Москва: Изд-во Всесоюзной Книжной палаты, 1962. – 256 с.
2. Джерело знань. – Херсон, 1979. – 34 с.
3. Каталог систематического чтения [Текст]/сост.: А. А. Русов, С. Ф. Русова. – 2-е, испр. и доп. изд. – Одесса: Изд-во Е. П. Распопова, 1883. – 39 с.
4. Материалы для истории и статистики Херсона. Отдел неофициальный//Херсонские губернские ведомости. –1871. – № 88.
5. Сильванський, С. А. Библиотеки старого Херсона/С. А. Сильваский. – Херсон, 1928. – 32 с.